

Zdravo bo ostalo

Kdor je v petek, 16. t.m., v Sežani spremljal posvet, za katerega je dal pobudo sekretar za Slovence po svetu pri slovenskem zunanjem ministrstvu, in ima že več križev, se mu je moral spomin vračati v prva leta po drugi svetovni vojni, zlasti čas po znani informbirojevski resoluciji 1948. leta. Čeprav je od tedaj po-

DRAGO LEGIŠA

teklo več desetletij, smo v Sežani žal morali ugotoviti, da so predstavniki slovenske manjšine pri nas prav tako med seboj hudo skregani, kot so bili v povojnem času, saj se je pokazalo, da je vsak pameten pogovor dejansko nemogoč. Vrh vsega se ponavlja še nekaj drugega: kot v povojnem času se nekateri vede-

naravnost sovražno do predstavnikov oblasti v matici. Stanje je zaskrbljujoče in utegne postati za našo slovensko narodno skupnost celo usodno. Ni tu mesta za podrobno, natančno proučitev vzrokov, ki so privedli našo manjšino v tako nevaren položaj, ki se za zunanjega opazovalca gotovo zdi naravnost mazohističen.

Kljub temu pa želimo poudariti, kako ne verjamemo, da vedenje manjšinske družine v Sežani zares ustreza volji in hotelu večine naših ljudi, pa naj pripadajo kakršnemu koli idejnemu in političnemu krogu. Ne moremo namreč verjeti, da se je proces združevanja manjšinskih sil in postopnega odpravljanja sektaštva ter zdrah, ki se je začel v 60. letih, kar naenkrat zaustavil in da so se ponovno razplamtele strasti. Vse to bi namreč naglo vodilo v razkroj celotnega slovenskega narodnega tkiva pri nas.

Prav zaradi tega je nujno ponovno glasno poudariti veljavnost načela, ki je ali bi vsaj moralo biti vodilo za vsako narodno manjšino, zlasti za našo, ki ima žal še vedno opravka s tolikimi odkritimi in prikritimi nasprotniki med večinskim narodom. To načelo je ENOTNOST V RAZNOLIKOSTI. Samo ob uveljavljanju in uresničevanju te-

O manjšinskem vprašanju še ni dialoga

Na prvem zasedanju mešane slovensko-italijanske komisije v Rimu je bilo vzdušje dobro ali, kot so poročala nekatera občila, celo prijateljsko, vendar pa se delegaciji nista mogli sporazumeti o samem bistvu razgovorov. Vse kaže namreč, da je za Italijo zaščita njene manjšine mednarodni, zaščita slovenske narodnostne skupnosti v Italiji pa notranjepolitični problem, kar bi med drugim pomenilo, da do Slovencev, ki živijo znotraj njenih meja, nima mednarodnih obvez.

Jasno je, da slovenski pogajalci ne bodo mogli in smeli pristati na tako enostransko in krivično stališče. Člani delegacije, ki so jo poleg državnega sekretarja za Slovence po svetu Petra Venclja sestavljali še svetovalec vlade Rudi Merljak, geograf Vlado Klemenčič, ravnateljica Instituta za narodnostna vprašanja Vera Klobčič, vodja vladnega urada za narodnost Peter Winkler, slovenski ambasador v Rimu, veleposlanik Marko Kosin, in prva sekretarka Ingrid Sergaš, so zahtevali, da je treba z enako pozornostjo in istočasno razpravljati o problemih obeh manjšin. Samo na tak način bo lahko prišlo do sklenitve dvostranske pogodbe glede pravic obeh narodnostnih skupnosti, ki živijo iz-

ven domovine. Italijansko desetčlansko delegacijo je vodil veleposlanik Vincenzo Manno.

Kljub vsemu pa so bili na prvem zasedanju v Rimu iznešeni tudi nekateri konkretni problemi, o katerih bo treba v bodoče razpravljati. Med drugimi so slovenski pogajalci podrobno obdelali problematiko Slovencev v videmski pokrajini, beseda pa je tekla tudi o ostalih vprašanjih od rabe jezika do zajamčenega zastopstva, glasbenega šolstva, športa, izobraževanja in prostorskih vprašanj. Govorili so dalje o financiranju slovenskih ustanov, slovenski televiziji ter o težavah in zamudah na šolskem področju. Na slovenski strani so tudi pozitivno ocenili potezo zunanjega ministra Martina, ki je med zasedanjem povabil vodjo slovenskih pogajalcev Venclja in veleposlanika Kosina na krajši razgovor.

Dan kasneje po rimskem srečanju se je v Ljubljani pri predsedniku vlade Janezu Drnovšku sestal politični kolegij. Med drugim so razpravljali o italijansko-slovenskih odnosih. Člani kolegija so poudarili, da ostajajo za Slovenijo izhodišča za pogovor osimski in rimski sporazumi in da so zato nesprejemljivi vsi pritiski, da se reši-

tev dvostranskih vprašanj povezuje z vključevanjem RS v Evropsko zvezo. Izrazili so tudi zahtevo, da se slovenski manjšini v Italiji zagotovi enak status, kot ga ima na drugi strani meje italijanska manjšina.

Iz vsebine:

Ravnatelj SSG Košuta
o jubilejni sezoni (str. 3)

D. Jelinčič:
Se še spomniš, Pavel (str. 4)

B. Pahor:
Gregorčič: narodova vest
in domovinska ljubezen (str. 5)

Δ J. F. Žerjal:
Ob 30-letnici goriške
skavtske organizacije (str. 6)

V italijanski javnosti je globoko odjeknila vest, da je bil aretiran nekdanji notranji minister in vplivni predstavnik KD Antonio Gava. Osumljen je, da je bil povezan z neapeljsko kamoro.

Želja in potreba po tesnejšem sodelovanju

Srečanje na Trbižu med predstavniki Slovenske skupnosti iz dežele Furlanije-Juljske krajine na eni ter Narodnim svetom koroških Slovencev in Enotno listo na drugi strani, je pokazala nujnost in obenem željo po čim tesnejšem sodelovanju med manjšinami, ki sicer res živijo v različnih državah, a imajo veliko skupnih problemov, slednje pa bi lahko učinkoviteje reševali z združenimi močmi. Na tiskovni konferenci so člani obeh delegacij povedali, da so se pogovorili o štirih glavnih vprašanjih. V sedanjem trenutku, je bilo rečeno, so dozorili pogoji za skupno manjšinsko zastopstvo (za vsako manjšino posebej), saj je ideološke razklanosti sveta danes konec. Koroški Slovenci so ta načrt že začeli uresničevati, v Italiji pa je slovenska manjšina začela o tem razpravljati pred nedavnim. Važna tema pogovora med delegacijama je bilo zagotovljeno zastopstvo manjšin v izvoljenih javno-pravnih telesih, dotaknili pa sta se tudi odnosa med zamejstvom

in matico ter vključevanja manjšin v proces mednarodnih integracij. Tu gre za predlog o ustanovitvi neke vrste »internacionalne« manjšinskih strank.

Delegacijo Slovenske skupnosti so sestavljali deželni tajnik Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Marij Maver in Peter Gerdol, koroške Slovence pa so zastopali podpredsednik in osrednji tajnik NSKS Marijan Pipp ter Franc Wedenig in tajnik Enotne liste Bernard Sadovnik.

Predstavniki iz Avstrije so govorili o svojih izkušnjah in o načrtovani izvedbi medmanjšinskih volitev za skupno zastopstvo, do česar naj bi prišlo tekom enega leta. Tajnik Ssk Breclj pa je poročal o predlogu svoje stranke, da bi nekaj podobnega izvedli tudi v Italiji, kar je v tem trenutku še posebno nujno, saj so na vladi sile, ki se odkrito sklicujejo na fašizem, kar močno pogojuje tudi italijansko-slovenske odnose. Poleg tega pa je tudi nedavni incident v Sežani med sestankom z državnim sekretarjem Vencljem

dokazal, da je potrebna ureditev odnosov znotraj same manjšine.

Narodnostno vprašanje nikakor ni ideološko vprašanje, pa na tiskovni konferenci poudarili predstavniki Ssk in koroških Slovencev, obe strani pa sta se strinjali s predlogom, da bi ustanovili mešano neformalno kontaktno telo med vsemi Slovenci, ki živijo v zamejstvu (torej v Italiji, v Avstriji in na Madžarskem) in matico.

Pred tem srečanjem je delegacija Ssk imela sestanek v Ukvač s članoma pred letom dni ustanovljenega društva »Planika«, Rudijem Bartalothom in Petrom Gerdolom. Društvo redno deluje in si prizadeva za ohranitev slovenstva v Kanalski dolini, kjer sta asimilacija in demografski padec zdesetkala slovensko prisotnost. Glavna problema sta v tem, da tam ni slovenske šole, manjka pa tudi gospodarska struktura, na katero bi se predstavniki manjšine lahko opirali.

(hj)

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 22. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Državne meje in družinske usode; 10.00 Poročila; 11.30 Prežihov Voranc: »Srečanje«. Pripoveduje Štefka Drolčeva; 12.00 »Nocoj smo poslušali burjo«, vpogled v 90-letno delovanje Slovenskega planinskega društva v Trstu (Marinka Pertot); 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Poletni mozaik (Panta rei; Brezposelnost - teorija in praksa; Pesem dneva); 17.00 Poročila in kulturna kronika.

■ PETEK, 23. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Za črte, za bogove nad oblaki; 10.00 Poročila; 11.30 Prežihov Voranc: »Pljunek smrti«. Pripoveduje Štefka Drolčeva; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Števerjan '94; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Poletni mozaik (Nič ni za človeka nemogoče; Rock Time; Pesem dneva); 17.00 Poročila in kulturna kronika.

■ SOBOTA, 24. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila; 11.30 Prežihov Voranc: »Svinja«. Pripoveduje Štefka Drolčeva; 12.00 Dogodivščine v Grand Canyonu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Iz studia z vami: izbor z okroglih miz; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Sergej Verč - Boris Kobal: »By-pass ali rešitev po slovensko«. Satirični kabaret.

■ NEDELJA, 25. septembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Kekec na hudi poti« (Josip Vandot); 12.40 Pa se sliš', slovenske ljudske pesmi; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Sergej Verč - Boris Kobal: »By-pass ali rešitev po slovensko«. Satirični kabaret; 15.00 Krajevne stvarnosti; 16.00 Šport in glasba; 17.30 Krajevne stvarnosti: Z naših prireditev.

■ PONEDELJEK, 26. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Italijanska srečanja slovenskega pesnika; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Prežihov Voranc: »Tam, kjer teče bistra Drava«. Pripoveduje Štefka Drolčeva; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Zborovska glasba na Gregorčičevo besedilo; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Škrat Čevljerad«. (Majda Mihačič); 14.45 Podoba goriškega otroka; 15.00 Mladi val (Šport; Ena pesem, en spomin); 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Spoznavajmo svojega otroka; 18.40 Za smeh in dobro voljo.

■ TOREK, 27. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Politično udejstvovanje dr. Ivana Marije Čoka; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Igor Škamperle: »Pogovori s Kosinskim«. 1. del; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Zborovska glasba na Gregorčičevo besedilo; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val (Križ-kraž kviz); 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Helmut Peschina: »Boš že videla«. Monodrama v interpretaciji igralka Mire Sardoč.

■ SREDA, 28. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Igor Škamperle: »Pogovori s Kosinskim«. 2. del; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Zborovska glasba na Gregorčičevo besedilo; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe.

Tržaški pokrajinski odbor Ssk
vzel v pretres vrsto vprašanj

Prejeli smo naslednje tiskovno poročilo, ki ga objavljamo (Ured.)

Pokrajinski izvršni odbor Slovenske skupnosti je na svoji četrtkovni seji obravnaval krajevni politični položaj v luči zadnjih dogajanj na raznih področjih. V prvi vrsti gre za potrebo po čimprejšnjem razčiščenju okrog napovedane ponovitve pokrajinskih volitev, ki naj bi bile 20. novembra, kot je okvirno določilo notranje ministrstvo. Do danes nihče ne ve povedati, po kakšnem volilnem sistemu naj bi potekale omenjene volitve, akoravno se že močno približujemo roku, ko jih morajo pristojne oblasti (prefekt) uradno razpisati. Poleg tega ima Ssk še razlog več, da se dokončno razčisti tudi vprašanje porazdelitve pokrajinskega ozemlja na volilna okrožja, kajti sedanja porazdelitev je v očitno škodo okoliških občin in Slovencev. Tem občinam pripadajo namreč le tri okrožja na skupno število 24, kar je

nesprejemljivo tako s političnega kot pravnega vidika. Zato Ssk namerava ponovno vložiti uradno pritožbo na upravno sodišče.

Ssk tudi obžaluje, da namerava senator Magris odstopiti. Če bi prišlo do ponovnih volitev, bo Ssk podprla kandidata, ki bo zagovarjal Magrisov program.

Izvršni odbor Ssk je nadalje poglubil razpravo o pozitivnih in negativnih platih predloga novega regulacijskega načrta tržaške občine. S terena je prišlo mnogo konkretnih predlogov in pripomb in seveda kritik, o katerih bo sedaj morala razpravljati posebna občinska komisija. Želeli je, da bi večina pripomb bila ugodno sprejeta, zlasti tistih iz predmestnih in okoliških območij. To bi brez dvoma olajšalo sklepanje v občinskem svetu.

Izvršni odbor Ssk je ogorčeno obravnaval vse zaplete v zvezi z namestitvami novih učnih moči na slovenskih osnovnih šolah, s tradicionalnim septembrskim seminarjem za učitelje in profesorje ter s problematiko štipendij za izpopolnjevanje v slovenskem jeziku in stroki na ljubljanski univerzi na recipročni podlagi med Slovenijo in Italijo. Kot znano, italijansko šolsko ministrstvo od lanskega leta dalje ne priznava več dobitnikom omenjenih štipendij, da lahko ohranijo plačo med usposabljanjem na univerzi. Formalno se sicer sklicuje na omejitvena določila finančnih zakonov, dejansko pa gre za nespoštovanje sprejetih dogovorov med državama iz leta 1964. Ssk ne samo ostro protestira proti takšnemu zadržanju italijanskih oblasti, temveč bo svoj protest posredovala šolskemu ministru oziroma njegovim najbližjim sodelavcem.

Vipavsko pastoralno območje vabi na

SPOMINSKO
SLOVESNOST

ki bo v nedeljo, 25. septembra, ob 15. uri, v Marijinem svetišču (Log pri Vipavi) za »zamolčane žrtve medvojne in povojne nasilja na Vipavskem«.

Somaševanje bo vodil koprski škof Pirih, peli bodo združeni zbori, pred cerkvijo pa bo blagoslov spominske plošče, kulturni spored in družabnost.

Ssk o zasedanju v Rimu

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je z osuplostjo sprejelo vest, da je v ponedeljek, 19. t.m., italijanska stran na prvem sestanku mešane slovensko-italijanske komisije za manjšinska vprašanja v Rimu zagovarjala stališče, po katerem naj bi bila pravzaprav predmet razgovorov le zaščita italijanske skupnosti v Istri. Gre za absolutno nesprejemljivo zadržanje, saj je pravna zaščita Slovencev v Italiji, kot znano, neprimerno bolj pomanjkljiva, kot so zaščitne norme, ki veljajo za manjšine v Sloveniji. Italija namreč že desetletja krši jasne mednarodno pravne in lastne ustavne obveznosti. V duhu prijateljstva in evropske odprtosti bi bilo prav, če bi obe strani zdaj pošteno pregledali po-

ložaj obeh skupnosti in izpolnili vsaka svoje dolžnosti. Deželno tajništvo Ssk daje priznanje slovenskim oblastem, da so na ravni parlamenta, vlade in pogajalcev dosledno zagovarjale omenjeno stališče in da so bile na zasedanju v Rimu predstavljene temeljne zahteve naše skupnosti.

Deželno tajništvo Ssk poziva italijanske oblasti k drugačnemu zadržanju, ki naj bo v skladu z lastnimi ustavnimi in mednarodnimi načeli manjšinske zaščite in spoštljivo do lastnih državljanov slovenske narodnosti. Ssk tudi meni, da je nujno potrebno soočenje najvišjih italijanskih oblasti in pogajalcev s predstavniki slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Zdravo
bo ostalo

ga načela bomo lahko postali politični subjekt v stikih s predstavniki večinskega naroda in državnih institucij ter s tem polnopravno in enakopravno sodelovali pri oblikovanju temeljnih smernic svoje nadaljnje rasti. Pri tem nas mora predvsem spremljati zavest, da nam je usojeno hoditi skupaj, da si nihče ne more domišljati, da bo lahko ukazoval ali vsiljeval svojo voljo. Prav tako nima nihče pravice, da se obnaša kot javni tožilec ali celo sodnik.

Enotnost v raznolikosti je za vsako manjšino aksiom, se pravi načelo, katerega veljavnosti ni treba dokazovati. Aksiom je prav tako drugo načelo, ki je temeljne važnosti za vsako narodno manjšino, in sicer podpora matičnega naroda ob upoštevanju dejstva, da je tudi v tem primeru manjšina subjekt.

Upamo in želimo, da je bil mučen potek posveta v Sežani le spodrselj in da ni pomenil prekinitve tistega pozitivnega procesa, ki smo ga zgoraj omenili. V manjšinsko politično areno vstopajajo, kot je razumljivo in tudi naravno, novi ljudje in nove sile, kar konec koncev dokazuje življenjskost naše narodne skupnosti. Od novega bo ostalo, kar je zdravo, vse drugo bo čas gotovo odstranil.

Sergej Verč
v neposrednem stiku
s poslušalci
Radia Trst A

Z oktobrom se tudi na Radiu Trst A pričinja nova jesensko-zimska sezona, ki jo bodo dvanaest ur dnevno bogatile nekatere posvete nove pa seveda tudi take oddaje, ki so že v prejšnjih sezonah naletele pri poslušalcih na ugoden odziv.

Mednje nedvomno sodijo t.i. kontaktne oddaje s poslušalci, od popularne »Glasbe po željah« do dopoldanskega sklopa »V studiu z vami«.

Eden od voditeljev takih oddaj Sergej Verč bo v novem jesensko-zimskem tromesečju dvakrat tedensko v neposrednem stiku s poslušalci. Ob torkih (od 27. septembra dalje) bo od 16. do 17. ure v sklopu »Mladege vala« vodil novo kulturno-jezikovno kviz oddajo z naslovom »Križ-kraž kviz« s knjižnimi in drugimi nagradami.

Ob sobotah (od 1. oktobra dalje) od 15. do 17. ure pa se bo isti voditelj pogovarjal s poslušalci v oddaji »Tu 362875. Z vami kramlja Sergej Verč«. Podobne oddaje so že v prejšnjih letih privabile k poslušanju in neobveznem kramljanju vrsto poslušalcev tostran in onstran meje, zaradi česar je pričakovati, da bo tudi v novi sezoni tako.

Ravnatelj SSG Košuta o težavah in načrtih gledališča

Jubilejna sezona, posvečena slovenskim odrskim novostim

Letošnja sezona v Slovenskem stalnem gledališču je sezona jubilejev, glavni poudarek pa bo na slovenskih avtorjih in novitetah, torej delih, ki niso bili še predstavljeni na nobenem odru. Kljub finančnim in nekaterim drugim težavam upravne narave je SSG v teh dneh tudi letos pričelo z delom s polno paro. V repertoarju je šest predstav in nekaj kvalitetnih gostovanj, prva premiera (datum je treba še določiti) pa bo »Halštat« Draga Jančarja, igra, s katero je slovenski gledališki ansambel z uspehom nastopil na nedavnem mednarodnem festivalu v Laciju.

Načrte SSG najzanimivejše predstave v letošnjem repertoarju in težave, s katerimi se spopada gledališče, je v intervjuju obrazložil umetniški vodja Miroslav Košuta.

Začetek letošnje sezone so spremljale določene težave. Bi lahko povedali, za kaj je šlo in kako ste jih rešili?

Težave, ki so pogojevale začetek našega dela, imajo svoje korenine še v prejšnji sezoni. Že lani sredstva niso dotekala po običajnem vrstnem redu in z običajnimi zamudami ampak še z večjimi, nekatera pa sploh še niso prišla. Zato do tega trenutka, ko se pogovarjamo, še nismo mogli izplačati dohodkov za mesec april. Ker tudi za letošnjo sezono ne kaže na bolje, upravni svet ni mogel sprejeti zahtev igralcev za povišanje plač. Do podpisu pogodb je zato prišlo šele kasneje, tako da smo z delom začeli 15. septembra.

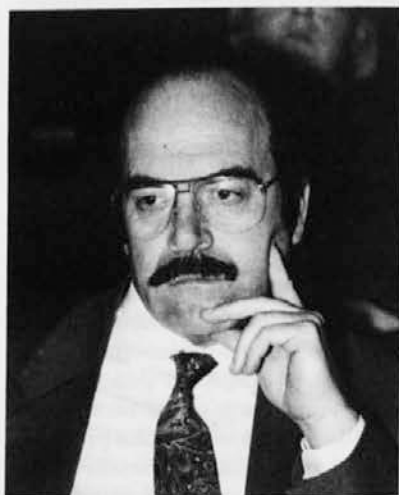
Začeli ste torej z nekolikošno zamudo. Bo to vplivalo na potek sezone?

Ta zamik začetka sezone za pol meseca bo seveda za nekaj časa pogojeval naš repertoar, upam pa, da ne bo prišlo do hujših zapletov zaradi dejstva, ker imamo začetno, otvoritveno predstavo »Halštat« Draga Jančarja že naštudirano, saj smo z njo nastopili na mednarodnem festivalu v Veroliju letošnjega junija.

Kateri igralci bodo letos nastopali v Slovenskem stalnem gledališču? Po odhodu Alojza Sveteta bo njegovo mesto »zasedel« Aleš Kolar. Bi ga lahko predstavili bralcem?

Jedro našega gledališkega ansambla sestavljajo Lučka Počkaj, Vladimir Jurc, Maja Blagovič, Stojan Colja in Gojmir Lešnjak, tem pa se bo pridružil še mladi Aleš Kolar in tekom sezone za posamezne vloge še kateri od mlajših igralcev, za katere računamo, da jih bomo kasneje lahko vključili v svoje vrste. Kolar prihaja iz Ljubljane, vendar je »pol« Nabrežinec, torej je »naš fant«. Poleg tega, da je nadarjen igralec, pa je tudi vrhunski slovenski atlet. V teku čez ovire je bil med desetimi najboljšimi na svetu. Glede na sedanje stanje pa mu bo to znanje prav prišlo, saj mu ovir tudi v našem gledališču gotovo ne bo manjkalo.

Sedaj pa vprašanje bolj »praktične« narave. Kako bo letos s stavbo Kulturnega doma in kdaj bodo dela zaključena?

Precej del je bilo že opravljenih. Gledalci žal ne bodo mogli oceniti, koliko sredstev je bilo v to vloženo, ker se na videz ni spremenilo nič bistvenega. Vidnejše bo nastopilo v drugem sklopu del, ko se postavlja kot poglavitni cilj preureditev male dvorane, to je objekta, ki ga potrebuje ne samo gledališče, ampak tudi številne druge ustanove in organizacije. Dela bodo potekala skozi vso sezono, speljati pa jih bomo skušali tako, da ne bodo ovirala njenega rednega poteka.

V SSG je letos sezona jubilejev. Pod kakšnim geslom bo potekala oz. čemu bo posvečena?

Obletnic je tokrat res veliko: prvo naj povem, da praznuje naše gledališče 50-letnico. To je zelo pomembno in če se italijansko gledališče diči s svojo 40-letnico, potem se lahko mi ponasamo, da smo tu prisotni od samega konca vojne. Dalje naj spomnim, da je bilo oktobra 1904 odprtje Narodnega doma, decembra 1964 pa Kulturnega doma. Tu sta torej spet dve obletnici: 90. in 30. In končno, ker je bila naša prva povojna predstava Deseti brat, igra, ki nas po svoji vsebini in razporeditvi povezuje tudi z Narodnim domom, smo sklenili, da proslavimo tudi Jurčičev jubilej, to je 150-letnico rojstva.

V tej naši sezoni bomo dali poseben poudarek slovenskim novitetam. Na repertoarju bomo imeli kar tri sodobne slovenske avtorje: Draga Jančarja, Vinka Möderndorferja in Sergeja Verča. Tri nova dela utegnejo morda pri nekaterih gledalcih vzbuditi kak pomislek. Gre za tri povsem

različne igre, od katerih lahko dve mirno prištevamo v zabavni repertoar. Zakaj bi na primer uvažali angleške komedije, če pa imamo tekst Möderndorferja, ki je enako dober in zabaven. Tudi Samomor kitov Sergeja Verča je delo, ki bo vzbudilo zanimanje gledalcev, saj gre za odlično kriminalko, na slovenskem odru zelo redko zvrst. Ob teh delih se publika gotovo ne bo dolgočasila. Nobenega dvoma pa ni, da bo Drago Jančar deležen izjemnega odmeva pri vsej slovenski javnosti, kritiki in širokemu občinstvu. Prepričani smo, da bo doživel tudi različne ocene, čeprav njegovo delo ne govori samo o slovenski situaciji ampak o tem našem stoletju iz nekega širšega, svetovnega zornega kota.

Za tiste skeptične bralce vašega lista, ki jih ti argumenti o treh slovenskih novitetah ne bi utegnili prepričati, pa naj povem, da bo v SSG gostovala tudi ljubljanska Drama s Hamletom, hkrati pa naj bi izven abonmaja imeli še nekaj drugih predstav iz takimenovanega »klasičnega repertoarja«, npr. Strindbergovo Gospodično Julijo.

V zadnjem času je prišlo do neke povezave med SSG in italijanskimi gledališči. Čemu pripisujete to zanimanje s strani italijanskih gledaliških krogov?

Vsekakor moram reči, da je prišlo do pozitivnih premikov. Te je treba po eni strani pripisati našemu dolgoletnemu prizadevanju, da bi prišlo do sodelovanja, vendar moramo priznati, da se to vseeno ne bi zgodilo, če ne bi v mestu zavladalo neko drugo kulturno-politično vzdušje.

V tej sezoni smo z italijanskim gledališčem Teatro stabile del FVG pripravili Handkejevo delo »Čas, ko nismo vedeli ničesar drug o drugem«, igra, s katero smo nastopili na Mittelfestu v Čedadu in ki bo prirejena za nastop v dvoranah. V Rossettije-

vem gledališču bo predstava doživela januarja premiero v italijanski verziji, istega meseca pa jo bomo uprizorili tudi pri nas. S to predstavo je naše gledališče vabljeno v Budimpešto in je torej datum naše premiere odvisen od tega, kdaj bomo šli na gostovanje. Naš nastop na Mittelfestu je doživel dober odmev v evropskih okvirih.

Poleg tega bomo letos z gledališčem La Contrada, s katerim doslej še nismo nikoli sodelovali pri skupnem projektu, pripravili mladinsko igro »Tudi bolhe kašljajo« Fulvia Tomizze. Delo bo režiral Boris Kobal. Predstava bo v slovenski verziji z našimi, v italijanski pa z njihovimi igralci. Skupni bodo organizacija, umetniški sodelavci itd.

Za zaključek še beseda o finančni stiski. Boste uspeli izpeljati vse vaše načrte?

Od neke bomo sredstva morali nujno dobiti, kajti ta, ki so nam zagotovljena, nam ne zadostujejo, poleg tega pa prihajajo s prevelikimi zamudami. Že vnaprej vemo, da ne bomo mogli redno izplačevati mesečnih dohodkov, vendar bi moral o tem podrobneje spregovoriti predsednik, ki je za rešitev tega problema že storil vse, kar je bilo v njegovih močeh. Vsi vemo, kakšno je družbeno vzdušje okoli nas, mislim pa, da nas v tem trenutku matična domovina ne bi smela pustiti ob strani. Slovenija bi se morala resno zamisliti nad usodo vse manjšine in skozi prizmo tega ukrepati tudi v zvezi z gledališčem.

Pogovarjala se je
Helena Jovanovič

Izlet na Dolenjsko

Klub prijateljstva prireja izlet v Stično in v lepe doline na Dolenjskem, kjer bodo udeleženci obiskali rodni kraj misijonskega škofa Barage, Galerijo likovnih samorastnikov, znameniti gotski cerkvi v Šentrupertu in na Veseli gori ter Kmečki muzej. Izlet bo v petek, 14. oktobra. Vpis je možen do 5. oktobra v trgovini Fortunato v Trstu v neposredni bližini cerkve sv. Antona Novega.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE PETDESETA SEZONA - SEZONA JUBILEJEV

ABONMA

Drago Jančar: HALŠTAT, igra;
Vinko Möderndorfer: TRANSVESTITSKA SVATBA, komedija;
Marc Camoletti: PRIDI GOLA NA VEČERJO, komedija;
Josip Jurčič: DESETI BRAT, dramatizacija;
Peter Handke: ČAS, KO NISMO VEDELI NIČESAR DRUG O DRUGEM, igra brez besed;
Sergej Verč: SAMOMOR KITOV, kriminalka;
William Shakespeare: HAMLET, tragedija.

Dosedanji abonenti lahko obnovijo abonma do sobote, 24. septembra od 10. do 14. ure pri blagajni Kulturnega doma, Ul. Petrovni 4, telefon 632664. Vpisovanje novih abonentov od ponedeljka, 26. septembra dalje.

Se spominjaš, Pavel...

Pavel Stranj je bil ena tistih oseb, ki ga nisi mogel ne imeti rad. Bil je pristen in prirčen v človeškem odnosu, dobrodušno ironičen in avtoironičen, radodaren in tovariški, poleg tega pa navdušen za vsako stvar in globoko pravičen do vseh in vsega.

Marsikdo bi rekel, da je ta ocena preveč hvalisava, češ, vseeno je bil samo človek s svojimi dobrimi in slabimi lastnostmi. To je res, toda res je tudi in predvsem to, da je bil Pavel malce popolnejši od nas, nepopolnih človeških bitij. In to, da je poznal vse in da so ga imeli vsi radi, nekaj pomeni. Ne poznam človeka, ki bi kdaj povedal o Pavlu kako zlo besedo. In kako bi mogel...

Tisto, kar me danes, ko mirno počivaš v spokojnem gaju v Šempolaju in kjer te bodo obiskovali Rada, Maša, Primož in vsi tisti, ki si jim nekaj pomenil, in teh ni malo, veže nate, so spomini. Tista najbolj trdovratna stvar, ki obstaja na tem svetu. Ljudje se bodo rojevali in umirali, rušila

zu... Takrat smo se menili, kam bomo šli skupaj za novo leto, saj smo se imeli tako lepo letos v Istanbulu, da bi se takoj vrnil. Le redko sem te videl tako razigranega, kot takrat v bazarju, ko si oponašal mujezinov klic k molitvi...

In tudi v hribe smo bili namenjeni letos avgusta. Ti si takrat, ko je vseh nas pestila neznosna vročina, ležal v ležalniku na vrtu v Trnovci in čudežno te je spremljala prijetna sapica, ki je omilila toploto. Vsaj to... Bral si knjige, revije, dnevnike in razmišljal. Dosti o preteklosti, ki je bila tako neverjetno pestra in plodna, morda tudi o bodočnosti, za katero si do konca upal, da ti bo namenila še marsikaj lepega. Pot pa se je pretrgala malo pred jesenjo: neslišno, ne da bi se zavedal. Če nas lahko sedaj kaj tolaži, je vsaj to: odšel si v miru in ljubezni svojih bližnjih, sedaj pa ostaja tisto, kar ne zamre. Spomin... Moral se bom potruditi, da ne bom, ko bom klical v Trnovco, uporabljal običajne formule: »Čau Rada, tu Duško, kaj je Pavel?«

Ne, ni ga, je nekje v bližini, kjer mu ni hudega...

Dušan Jelinčič

ČESTITAMO!

Ob rojstnem dnevu iskreno čestitamo časnikarju Saši Martelancu in mu voščimo, da bi še veliko ustvarjal ter da bi se mu uresničile tiste tihe, skrite želje, ki jih je vse življenje nosil v svojem srcu.

Uredništvo in uprava
Novega lista

DAROV IN PRISPEVKI

Ob 40-letnici izhajanja daruje M.P. 50.000 lir v tiskovni sklad Novega lista

* * *

Družina Vodopivec iz Koludrovice daruje v spomin na Justa Vodopivca 100.000 lir za Slovensko skupnost.

se bodo mesta in spreminjale države, spomini pa bodo ostali.

Toliko jih je... Vsak korak, ki ga naredim po mestu in po Krasu je poln tebe... Kot takrat, ko smo nabirali češarke na pobočju Volnika, ko se je rodila Maša, ali takrat, ko smo v kibuču popravljali tvojo vespo, ki se ti je na potovanju v Izrael petnajstkrat pokvarila, ali takrat, in tu je razvidna tvoja neverjetna skromnost, ko sva kupovala tvoj in moj prvi avto, in sta to bila dva fiata 600 iz pete ali šeste roke, in tebi je žal naključno pripadel slabši, tisti, kateremu so odpovedale zavore prav na strmini pri Ospu proti Miljam in si se komaj rešil pred karambolom. Koliko smo se takrat na ta račun nasmejali, ko pa se je vse srečno izteklo. Koliko smo se tudi nasmejali takrat, ko sva si tovariško pomagala pri pisanju diplom, ti moje in jaz tvoje, tako, da ko je ta avantura minila, sva si rekla, da bi morala še enkrat diplomirati... Ti si res nato skoraj doktoriral v Ljubljani, vendar ti ni bilo usojeno. Še pred dvema tednoma si mi, potem ko sva se poslovila, rekel: »Sedaj grem gor v sobo, da premaknem ta doktorat še bolj h koncu, ko pa sem že tako blizu. Res, bli-

V Viškorši je umrl duhovnik Arturo Blasutto

Padel je viharik izpod Velike glave

V Viškorši pod Veliko glavo, med Tersko in Karnajsko dolino, smo se v ponedeljek, 19. septembra, poslovili od duhovnika in velikega narodnjaka g. Artura Blasutta, ki je v soboto, 17. t.m., v 81. letu starosti umrl na svojem domu.

Ko smo slovenski tržaški skavti in skavinje leta 1984 in 1986 taborili le dobrih sto metrov nad starodavno cerkvico Sv. Trojice v Viškorši, smo večkrat imeli priložnost, da smo se srečali in pogovorili z g. Blasuttom. Nekajkrat je tudi daroval taborno mašo, obakrat pa je tudi udeležencem tabora spregovoril o Viškorši in o Slovencih, ki živijo v teh vaseh. Iz njegovih besed je bilo zaznati veliko skrb za prihodnost teh hribovskih vasi in tamkajšnjih ljudi. Istočasno je bilo tudi zaznati veliko vero v prihodnost. Pravil je, da je potres leta 1976 predramil ljudi, ki so spet začeli obnavljati stare domačije in obujati svoje navade ter jezik. V njegovem pripovedovanju je bilo čutiti ponos, saj je kljub temu, da je moral zaradi svoje narodne zavednosti veliko pretrpeti, ostal zvest svojim koreninam in je to zavest posredoval svoji ožji družini ter mnogim drugim. Še posebno je bil vesel, da mu je uspelo obnoviti starodavno romarsko pobožnost pri cerkvi Sv. Trojice in sicer obred poljubljanja križev cerkva iz bližnje in daljnje okolice, iz Terske in Karnajske doline, nemške dekanije ter kobariškega kota. Ta pobožnost je imela v njegovih mislih dvojno vlogo. Po eni strani naj bi poživila duhovno življenje, po drugi pa naj bi bila tudi priložnost za utrditev zavesti pripadnosti določenemu kulturnemu prostoru in narodu.

Pogreb rajnega pre Artura je pokazala, da so ga ljudje cenili in spoštovali. Pogrebni obred je vodil videmski nadškof msgr. Alfredo Battisti ob somaševanju pomožnega škofa Brolla, tipanskega župnika Totisa in številnih drugih duhovnikov, med katerimi naj omenimo goriškega škofovega vikarja za Slovence msgr. Sim-

čiča, ki je na pogrebu prebral slovenski evangelij, in kobariškega dekana msgr. Franca Rupnika, ki je po pogrebni maši imel daljši spominski nagovor, v katerem se je spomnil Blasuttove zvestobe narodu in duhovništvu ter je tudi jasno spregovoril o preganjanju, ki ga je sredi petdesetih let moral doživeti na Ljesah, saj so ga zaradi obrekovanj predčasno upokojili.

Njegovo življenjsko pot je med pridigo opisal videmski nadškof, ki je spregovoril o njegovem službovanju v Osojanah v Reziji, o njegovem medvojnem preganjanju ter begu k partizanom, da si je rešil življenje pred Nemci. Nadškof je tudi omenil dogodke na Ljesah ter postavil rajnega Blasutta za zgled premočrnosti in zvestobe. Prisotne pa je pozval k

V središču pozornosti italijanske javnosti je še vedno »potres« v radiotelevizijski ustanovi RAI. Upravni svet je z večino glasov odstavil vse dosedanje ravnatelje radijskih in televizijskih omrežij in imenoval nove. Vsi novi ravnatelji politično pripadajo sedanji vladni večini, zlasti stranki ministrskega predsednika. V tem trenutku je predsednik Berlusconi dejanski gospodar vseh glavnih občil v Italiji, kar je nekaj nezaslišanega. Slovence v Italiji pri tem predvsem zanima, kaj bo s slovensko radijsko postajo, saj o slovenski televiziji že tako ni ne duha ne sluha.

medsebojnemu spoštovanju in sožitju med tu živečimi narodi. V cerkvi se je na koncu obreda od rajnega poslovlil v imenu SKGZ-ja ravnatelj tržaškega dijaškega doma Edvin Švab ter župnik iz Barda, g. Renzo Calligaro, ki se je v terskem narečju zahvalil rajnemu duhovniku za njegovo pričevanje in dosledno zvestobo resnici ter svojim koreninam, s čimer je ohranil živo zavest o drugačnem značaju teh dolin.

Rajni g. Blasutto je skoraj 40 let nosil v sebi bolečino, da ga je Cerkev zatajila, ker je hotel biti zvest prepričanju, da prava vera ne sme in ne more zatajiti pravice do rabe materinega jezika v bogoslužju in pastoralu. Zadnja leta, ko je tudi uradna videmska Cerkev spoznala pomen vraščanja vere v domači kulturni prostor in skuša v tem smislu tudi delovati, je torej dočkal posredno priznanje za svoje življenje in delo. Upati je, da bo njegov zgled oplajal ljudi iz Viškorše in okolice, da bodo tudi v prihodnje ohranjali svojo kulturo in svoj jezik.

M.T.

Protest zaradi omalovaževalnega odnosa do slovenskih šol

Področna sveta didaktičnega ravnateljstva od Sv. Jakoba in iz Doline sta našemu uredništvu poslala protestno pismo, ki sta ga sestavili na seji, (v obeh ravnateljstvih je bila 14. septembra). Pismo je namenjeno ministrstvu za šolstvo, tržaškemu šolskemu skrbništvu, deželni šolski komisiji za Slovenske šole in deželnemu šolskemu skrbništvu, vsebina pa je naslednja:

»Področni svet didaktičnega ravnateljstva, zbran na redni seji dne 14.9.94, po ugotovitvi dejstva, da ministrstvo za javno šolstvo še ni do današnjega dne, za letošnje šolsko leto, določilo seznama delovnih mest slovenskim osnovnim šolam na Tržaškem in poskrbelo za namestitve vseh šolnikov, ODOČNO PROTESTIRA zaradi omalovaževalnega odnosa ministrstva za javno šolstvo do slovenskega šolstva in zahteva takojšnjo rešitev vprašanja ter jamstvo slovenskim otrokom ustavne pravice do izobraževanja.«

Gregorčič: narodova vest in domovinska ljubezen

Kip Gregorčiča v talarju na trgu v Kobaridu

Na Vrsnem pri Kobaridu, kjer se je pred 150. leti rodil Simon Gregorčič, je prejšnjo nedeljo potekala slovesna proslava, na kateri je nastopilo sedem primorskih pevskih zborov, recitali pa so priznani gledališki igralci.

Slavnostni govornik je bil pisatelj Miran Košuta iz Trsta, ki je poudaril kontinuiteto in povezanost Slovencev ne glede na državne meje. Proslave so se udeležili visoki državni in cerkveni predstavniki, ljudi pa je bilo okrog tisoč.

Gregorčič je bil »narodova vest, ki je čista ko kristal in poje odkrito in zvonko. Bil je domovinska ljubezen, ki se sprošča v polnem zagonu, ki nima še nobenih razrednih primesi in se razdaja v vsej svoji nesklajani prisotnosti.« Tako je o »Goriškem slavčku« napisal pisatelj Boris Pahor v zapisu za esej o Gregorčičevem (in Kosovelovem) duhu. Odlomki, ki jih objavljamo v nadaljevanju, so vzeti iz knjige Skarabej v srcu.

(Ur.)

Kakor je bil Kosovel sin Krasa in morja, tako je bil Gregorčič glasnik Goriške. Oba skupaj sta nam v idealni povezavi združevala zamejsko pokrajino. Njima se je bil na tistem pridružil oddaljeni in osamljeni apostol beneških ljudi Ivan Trinko.

Pomemben je razloček med Kosovelovim in Gregorčičevim vplivom.

Kosovel je bil soudeležen pri naši usodi, Gregorčič pa pri usodi naših očetov. Njegova pesem je bila tok, ki se je iz preteklosti prelival v sedanjost. Njegov opis kobariškega zločina, ki ga bo tri desetletja kasneje obnovil v svoji knjigi ameriški prostovoljec v italijanski armadi, šofer ambulantnega avta Ernest Hemingway, njegova preroška vizija, pravim, je s tem, da se je tako čudežno uresniči-

la, ohranila ves svoj obet za prihodnost. Zakaj zavoljo izpopolnitve videnja tistega krvavega spopada se položaj Gregorčičevih ljudi ne samo ni izboljšal, ampak se je celo do kraja izrodil. Namesto odrešenja je naše občestvo doživelo, da je zgodovina vtisnila vanj pečat nove sramote in ga postavila nevarnosti dokončnega pogubljenja.

Če smo takrat v grenkem Kosovelovem orehu, ki čaka na novo zarjo, v drevesu, statičnem naravnem bitju, dobili podobo trajanja in povezave med rodovi, je Gregorčič združil naša pričakovanja ob Soči, prav tako naravnem elementu, ki pa ni več zakoreninjen v domačih tleh, ampak je na njih gibčen in neučakan kakor človeška zgodovina.

Kar je bil našim očetom, je bil Gregorčič tudi še nam. Morebiti pa je bila njegova moč še zmeraj tako veljavna prav zato, ker smo že imeli Kosovela. Saj bi brez njegove pesmi najbrž občutili Gregorčičevo petje bolj kot odmev preteklosti kakor obljubo za prihodnje dni. Naš obup je bil tako združen z našim bistvom, da bi se nam Gregorčičeva ljubezen zdela že zdavnaj splahnela gorečnost zelo oddaljenega donkijhotstva.

V najbolj trpkih trenutkih smo bili zares tako do konca razoroženi.

Ob novem kraškem izvirku slovenske lirike pa je živa voda, ki je še tekla s planinskega sveta, napojila vse, ki so bili žejni vere.

Gregorčič je izmed vseh najbolj ujet in vezan.

Ne samo upor proti možnosti, da bi se iz odrabljenega snovi spet porodil za trpljenje ustvarjen človek, ampak celo upor proti dolinskemu svetu in želja, da bi se mogel vrniti v planine,

izvirata iz nezadoščenega srca, ki ne more uresničiti svojih pristnih in čistih hrepenenj.

In prav zavoljo brezizhodne vkleknjenosti je bil in je Gregorčič tako blizu primorskemu človeku. Zakaj je samo kdor je slutil, da bo njegova tesnoba brez kraja, se je lahko neprisljano približal pesnikovi bolečini, za katero ni zdravila.

Zato je razumljivo, da so bili ob uri, ko je domovina klicala na zbor vse svoje sinove, primorski ljudje takoj pripravljeni na darovanje. Zakaj kakor je bil osvobodilni boj odrešitev iz nemoči in iz podložništva, tako je bil največja preizkušnja v samozatajevanju in v sprejetju poslednje odpovedi.

Zato je razumljivo, da se je Janko Premrl vzgojil ob Gregorčiču.

In naravno je, da je pesnikovo ime prišlo na bojno zastavo.

Ne strinjam se s Savinškovim gospodom Simonom v talarju.

Predvsem zato ne, ker je, kakor je napisal Cankar, »objokoval svoj črni plašč«. Žal mu je bilo, da je ujet vanj, zato ni bilo potrebno ovekoveti njegove podobe v sutani sredi kobariškega trga. Dalje. Upodabljanje duhovnikov v talarju je romanska naveda. Kolikor pa sem drugače močno naklonjen romanskemu in mediteranskemu vplivu na naše ozračje, toliko bolj sem v tem primeru protiromanski. Talar spada v cerkev. Tako spada sodnikova uniforma na sodišče. Dalje. Četrto stoletja smo bili priča, kako so italijanski škofje skušali s silo povezniti sutane na slovenske mašnike tudi zunaj cerkve, da ne bi bili drugačni od italijanskih in bi zato naša dežela ne bila videti drugačna od italijanskih provinc. Dalje. Ko je ži-

vel Gregorčič, je bil pri nas razloček med duhovniškim oblačilom zunaj cerkve in v cerkvi prav tak kakor danes.

Poglavitni razlog pa je Gregorčič sam. Po svojem notranjem profilu, po svoji življenjski resničnosti, po svojem hrepenenju po ljubezni in ženskem obrazu je pesnik moški lik. Prav nič mu ne pristaja zvončasto dopetno krilo. Tudi simbolno ne. Ampak samo moške hlače in moški jopič in kolar. Gregorčič ni nikakršen don Bosco. Prav tako bi bil nesmisel, ko bi vklesali v bron podobo Janeza Evangelista Kreka ali pa Frana Saleškega Finžgarja ali Virgila Ščeka v talarju.

Gregorčič danes.

Na zamejskih tleh bo treba kljub potrošniški kulturi poskrbeti, da bo mladina čutila potrebo po življenju duha. Samo z varovanjem te postojanke bomo vzdržali v nezavidljivem položaju, ki nam ga je določila zgodovina.

Kakor zvestoba Prešernu ne pomeni obredno postavljati enkrat na leto šopke pred njegovo podobo, tako ne bomo zvesti Gregorčiču, če bomo šolsko mladino naučili deklamirati »Nazaj v planinski raj«. Zvestoba pesniku z Vrsnega zahteva od nas, da naredimo vse mogoče in nemogoče, da naše šole ne ostanejo brez slovenskih šolarčkov. Zato zvestoba zahteva plavanje proti toku. Zvestoba zahteva vero in požrtvovalnost.

Onkraj meje, v Sloveniji, pa zvestoba Gregorčičevemu duhu ne more pomeniti samo odkupa njegove domačije, temveč v prvi vrsti vrnitev k čistemu in nesebičnemu duhu, ki ga je Gregorčičeva pesem posvetila v bojevnih, ki so se darovali za prostost domačih tal.

Zakaj ne znanost ne tehnika nas ne bosta rešili, če ne bo v slovenskih ljudeh, v mladini, zavesti o slovenski bitnosti, kakršna polje v vseh naših duhovih. In nobene domovine ne bomo mogli pomagati zgraditi, ne afriške ne evropske ne svetovne, če ne bomo poprej znali z ljubeznijo uresničiti samostojno doživeto in notranje prepričljive podobe svoje domačije.

Pravljica v devetih jezikih

Na srednji šoli v Šlenartu v videmski pokrajini bodo to soboto, 24. septembra, predstavili večjezično delo za otroke. Gre za pravljico »Relé in sreča«, ki je napisana v štirih jezikih in petih narečjih. Avtor in ilustrator dela je Alessandro D'Ossualdo, izid knjige je omogočil oddelček za sodobne jezike na videmski univerzi, pri pobudi pa sta sodelovala tudi kulturno društvo Studenti ter zveza Slovenci po svetu. Na predstavitvi bosta poleg avtorja spregovorila tudi rektor videmske univerze prof. Maurizio Strassoldo in predsednik društva Studenti Riccardo Ruttar.

Posnetek z otvoritve Gregorčičeve rojstne hiše na Vrsnem leta 1966

Načelnik Julijan Čaudek ob 30-letnici organizacije na Goriškem

Enkrat skavt, vedno skavt

V nedeljo, 18. septembra, je Slovenska goriška skavtska organizacija praznovala 30-letnico obstoja. Geslo Enkrat skavt, vedno skavt je na slovesni prireditvi, ki je potekala v Katoliškem domu, bilo vodilna nit, ki je združevala današnje in bivše skavte v eno samo veliko skavtsko družino. Ob tej priložnosti smo stopili do načelnika Julijana Čaudeka.

Ali bi nam za začetek v strnjeno obliki orisali zgodovino goriške skavtske organizacije?

Začetki skavtizma so se na Goriškem pojavili leta 1963 in sicer med dekleti, toda skupina se je zaradi težkih razmer, v katerih je delovala, kmalu razpustila. Naslednje leto se je pod vodstvom gospoda Humarja in gospoda Martina Kranerja začela zbirati skupina mladih fantov, kmalu pa se je zanimanje za skavtizem razširilo po vsej Goriški. Leta 1967 so se ponovno pojavila dekleta in tako se je končno razvila organizacija, ki šteje veliko število članov.

Današnja podoba Slovenskih goriških skavtov je precej drugačna od začetne. Katere so bile po Vašem najbolj vidne spremembe znotraj organizacije v zadnjih letih?

Marsikatero novost znotraj organizacije same so sad spremenjenih

družbenih razmer. Padec komunizma, zbližanje z matično domovino, vprašanje lastne identitete, vse to je v drugi polovici osemdesetih let prineslo velike spremembe v skavtsko organizacijo. Med voditelji se je pojavila zavest, da je morda prevelika masovnost vplivala na precejšnjo poplavitvev kakovosti skavtizma. Na osnovi tega prepričanja se je pričela obnova naše organizacije, ki je privedla do tega, kar danes imenujemo nova pot. Nova pot pa zato, ker se je spremenil način življenja skavtizma, začenši pri voditeljih samih. Temu je botrovalo precej stvari. Po eni strani to, da so se začeli nekateri voditelji bolj poglobljati v samovzgojno metodo, predvsem na tabornih šolah AGESCI, po drugi strani pa tudi večja duhovna poglobitev v vlogo, ki jo ima kristjan danes. To nas je privedlo do novih načinov dela. Oblika je ostala ista, toda snov se je spremenila. Skavtizem se

je rešil tistih pogojenosti, ki so ga ideološko utesnjevale. Zdaj je provenstvene važnosti, da skavt zaživi celostno, to se pravi, da se kot oseba vsestransko formira. Na prvem mestu je rast osebe, razvijanje lastnih talentov in spoznavanje lastne omejenosti. Seveda sta znotraj tega dve komponenti, mimo katerih ne moremo: narodna identiteta in vera.

Kateri so bili najpomembnejši dosežki v teh tridesetih letih delovanja?

Dosežkov je veliko in bi vseh ne mogel navesti, še posebno, ker so pri taki vzgojni dejavnosti, kot je skavtizem, uspehi vidni šele mnogo kasneje. Lahko pa bomo rekli, da je naša vzgojna pot imela pozitiven učinek, ko bomo videli naše skavte ohranjati in razvijati vrednote, ki smo jih mi posredovali. Velik uspeh pa je že nedvomno to, da je naša organizacija skrbela za mladino in ji ponujala zdrav način doživljanja mladosti, lepa prijateljstva, zdrav odnos med fantom in dekletom, izlete in veselo vzdušje. Mislim, da je to zelo pozitivno. Poleg tega pa ne smemo pozabiti, da smo v začetku osemdesetih let ustanovili s tržaškimi skavti deželno strukturo, da obstajajo bodisi v Trstu kot v Gorici vse tri skavtske veje od volčičev in volkuljic preko izvidnikov in vodnic do roverjev in popotnic. Važna je tudi dograditev skavtskega sedeža v Gorici, ki je od nas zahtevala mnogo truda.

Kakšno je bilo in je sodelovanje s tržaškimi skavti, ki so nastali trinajst let prej?

Sodelovanje s tržaškimi skavti je vedno bilo plodno. Posebno zadnje čase so se odnosi precej popestrili, kar je še najbolj vidno v izmenjavi izkušenj. Naj kot primer navedem posredovanje naših izkušenj ob ustanovitvi veje roverjev in popotnic ali pa sodelovanje njihovih izkušenj pri izvidnikih in vodnicah. Višek tega sodelovanja bo jamboree, ki ga nameravamo organizirati prihodnje leto. Ta jamboree bo nosil pečat zadnjih sprememb. Če je bilo v prejšnjih letih na tem skupnem taborjenju važno to, da se je zbirala slovenska katoliška mladina, bo sedaj dan večji poudarek na bistveno nalogi skavtizma, ki je prispevati k rasti.

Z geslom Enkrat skavt, vedno skavt se pričinja proslava letošnje 30-letnice. Kaj Vam pomeni ta moto?

To je stavek, ki ga je izrekel Baden Powell, in pomeni, da je vsak pri

skavtih doživel določene lepe trenutke, ki so v njem pustili pečat, ga obogatili in s katerimi je zrasel. Ti trenutki mu bodo v življenju vedno pomagali. To je izkušnja, ki ostaja in iz katere lahko vedno znova črpaš.

Kakšno je danes med mladimi zanimanje za skavte? So še pripravljeni prisegati na ideale, ki jih proglašata ta organizacija?

Mislim, da skavtizem lahko še veliko nudi mladim, kar pa je predvsem odvisno od mladih samih. Mladina, posebno v zamejstvu, je danes zelo obremenjena in zato se tudi mi sprašujemo, če jim skavtizem koristi ali jih še bolj obremenjuje. Z drugega vidika pa mladini manjka tudi malo zdrave zabave. Res so možnosti za zabavo danes zelo vabljive, a vse zabave ne posredujejo vrednot, ki so življenjske, kar pa mladi lahko odkrijejo v skavtski organizaciji.

Za proslavo 30-letnice ste pripravili različne pobude. Slišal sem, da boste izdali tudi brošuro o delovanju skavtske organizacije. Kaj mi lahko o tem poveste?

Ponovno je v prodaji skavtska kaset, ki jo je posnel klan pred dvema letoma, v pripravi pa sta dve videokaseti o letošnjih taborih izvidnikov in vodnic in pa volčičev in volkuljic. V pripravi je bila tudi brošura, a se je nekaj zataknilo, tako da računamo, da jo bomo izdali pred jamboreejem.

Pogovarjal se je Ivan F. Žerjal

Pisani Galebov dnevnik

V živih barvah in s prijetno grafično opremo je v začetku tega šolskega leta izšel Galebov šolski dnevnik za jubilejno šolsko leto 1994/95. Jubilejno zato, ker so pred 50. leti bile v Italiji ustanovljene slovenske šole. Galebov dnevnik je posvečen tej obletnici, njegov izid pa je omogočila bančna sekcija Slovenskega deželnega gospodarskega združenja, v kateri so povezani slovenski denarni zavodi v Italiji.

Letošnji dnevnik želi otrokom približati pisani in skrivnostni svet narave s številnimi praktičnimi nasveti, zanimivostmi od tu in tam, podatki o rastlinskih in živalskih vrstah in naravnih pojavih. Avtor ilustracij je Fabio Nemi.

Oktober meseca se bo v Gorici pričel niz predavanj o protireformaciji in absolutni monarhiji v avstrijskih deželah s podnaslovom Goriška grofija v času tridesetletne vojne. Predavanja prireja oddelka za zgodovino tržaške univerze in Institut za versko in družbeno zgodovino iz Gorice.

Trodnevni obisk goriških študentov v Ljubljani

Od ponedeljka, 12., do srede, 15. septembra, je Center za izvenšolsko izobraževanje pri Slovenskem dijaškem domu »Simon Gregorčič« organiziral zanimiv trodnevni obisk Ljubljane. Pobude so se udeležili višješolci in univerzitetni študentje. Prvi dan so se srečali z dr. Petrom Vencijem, državnim sekretarjem za Slovence po svetu, obiskali so sedež Svetovnega slovenskega kongresa, popoldne pa so si pod vodstvom arhitekta Janka Rožiča ogledali Plečnikovo Ljubljano in druge mestne zanimivosti. Naslednjega dne je potekal obisk Znanstvenega instituta »Jožef Štefan«, v popoldanskih urah pa obisk na Filozofski fakulteti. Tu so se udeleženci srečali z ministrom za šolstvo dr. Slavkom Gabrom in z dekanom fakultete dr. Francetom Jermanom. Skupina si je ogledala tudi slovensko TV hišo in Narodno galerijo in Fakulteto za družbene vede, na kateri je imela srečanje z dekanom dr. Ivanom Svetlikom in sociologom dr. Veljkom Rusom.

Mladi so si ob dobro organizirani pobudi, ki je imela izobraževalen značaj, naredili nove pozitivne izkušnje, obenem pa so imeli možnost globlje spoznati in si bolj ogledati glavno mesto Slovenije, s katero bi v bodoče radi vzpostavili tesnejše stike.

MAILYN JAKIN

Prvo uradno srečanje med obrtniki iz Trsta in Slovenije

Med 9. in 18. septembrom je potekal v Celju 27. Mednarodni obrtni sejem, prav gotovo najbolj obiskana in odmevna gospodarska razstava prireditelj na Slovenskem. Dokaz rasti tradicionalne obrtne razstave je: neprestano širjenje razstavnih površin (letos 55 tisoč kvadratnih metrov); posodabljanje sejemske strukture, ki jo od letos krasijo nov protokolarno-sprejemni objekt in še nove hale; stalno naraščanje domačih in tujih razstavljalcev (preko dva tisoč) in širjenje razstavnih panog, nenazadnje pa tudi izjemni odziv strokovnih in navadnih obiskovalcev (do četrta milijona).

Med raznimi spremljajočimi prireditvami, informativnimi dnevi ipd. so izstopala poslovna srečanja med domačimi in tujimi obrtniki ter ostalimi podjetniki, zainteresiranimi za vzajemno sodelovanje. V ospredju so bile države Srednjeevropske pobude, Avstrija, Češka, Madžarska, Poljska, Slovaška, Hrvaška, Bosna, Bolgarija, Romunija, Makedonija in Ukrajina. S tem je bilo poudarjeno že utečeno in prevladujoče sodelovanje z german-skim in vzhodno-evropskim tržiščem.

Letošnja novost pa je bila poslovna konferenca med delegacijama Trgovinske zbornice iz Trsta in Obrtne zbornice Slovenije. Preko 40 obrtnikov s Tržaškega, članov sindikalnih organizacij Confartigianato, CNA in Slovenskega deželnega gospodarskega združenja, si je namreč ogledalo sejem in se srečalo s slovenskimi kolegi po posameznih interesnih področjih. Nekateri so bili tudi prisotni kot razstavljalci, samostojno ali v okviru standov Tržaške zbornice, npr. člana SDGZ Marmi Zidarič iz Nabrežine in Ferrojula iz Tržiča.

Delegaciji sta vodila predsednik OZS Miha Grah in predsednik evrop-

skega združenja obrtništva ter srednjega in malega podjetništva UEAPME Giorgio Ret, v katerega je bila sprejeta tudi Zbornica slovenskih obrtnikov. Tržaško Trgovinsko zbornico je predstavljala odgovorni za mednarodne odnose Rota, prisotne obrtnike pa Pesamosca (Confartigianato), Baroni (CNA) in ravnatelj SDGZ Kocjančič.

Vsi govorniki so poudarili dvojni pomen srečanja: za vedno uspešnejše sodelovanje in prodor slovenskega gospodarstva v Evropi in tudi v obmejni krajevni izmenjavi, kjer specifična obrtništva ni bila doslej dovolj ovrednotena. V konstruktivnem podjetniškem duhu so izrazili misel, da mora kljub danim nerazumevanjem in komplikacijam na političnem obzorju gospodarstvo razvijati obstoječe možnosti sodelovanja med državama.

Predstavniki SDGZ Kocjančič je opozoril, da pri italijansko-slovenskih pogovorih ni sploh prisotna problematika malega podjetništva in obrti ter njunega sodelovanja in integracije na obeh straneh meje. Za to so potrebni novi ustrezni zakonski instrumenti, za katere lahko dajo pobudo tudi same stanovske organizacije in zbornice.

Ob nedvomnem zgodovinskem pomenu tega srečanja, da so se prvič uradno sestale enotne delegacije tržaških in slovenskih obrtnikov, gre pozdraviti tudi dejstvo, da so nekateri obrtniki na poslovnih sestankih, ki so sledili uradnemu delu, že dobili skupne stične točke in interese. Podobna dvostranska srečanja v Italiji in okrepljena prisotnost naših obrtnikov na naslednjem MOS '95 bodo vsekakor dobrodošla za nadaljnjo poglabitev in konkretno zacijsko dogovorjenih skupnih načrtov in pobud.

Davorin Devetak

Enodejansko farso bo predstavila skupina Beseda

»Bogataška norost« pri Sv. Ivanu

V Marijinem domu pri sv. Ivanu v Trstu, Ul. Brandesia 27, bo gledališka skupina Beseda nastopila z enodejansko farso »Bogataška norost«. Delo Jana Variota je priredil, napisal besedila pesmi in delno prestavil v primorsko narečje Aleksij Pregarc, izvirno glasbo pa je zložila Anastazija Purič. Komedijo je z režiral Adrijan Rustja.

»Bogataška norost« je odrsko besedilo, ki na lahkoten način razkriva človeške slabosti, zlasti pa je v njem poudarjena ničevost človeškega hlajanja po denarju, ki privede nekega bogataša do nerazsodnosti. Višek ironije predstavlja prizor, ko hoče oče oddati svoji hčeri v zakon gizdalinskima, postaranima in obubožanima markizoma, vendar dekletoma uspe, da enega od teh razkrijeta.

V Marijinem domu bosta dve predstavi: v soboto, 1. oktobra, ob 20. uri in v nedeljo, 2. oktobra, ob 17. uri. Drugih ponovitev v mestu ne bo.

Mednarodni simpozij na tržaški univerzi

Na tržaški univerzi se je v četrtek, 22. t.m., pričelo mednarodno petdnevno zasedanje, na katerem bodo izvedenci iz raznih držav govorili o pomenu manjšin za kulturno rast v današnji Evropi. Uradni jeziki bodo francoščina, nemščina in italijanščina, govorili pa bodo tudi slovenski strokovnjaki, med temi tržaški zgodovinar Jože Pirjevec, ravnatelj slovenskih programov na Radiu Trst A Filibert Benedetič, in pisatelj Boris Pahor. Iz Ljubljane bo prišel Ciril Zlobec kot podpredsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, med predavatelji pa je tudi slovenski ambasador v ZDA Danilo Turk.

Izbira Trsta za sedež tega mednarodnega simpozija ni naključna, saj se prav tu od nekdanj srečujejo najrazličnejše kulture. Na simpoziju bo mogoče slišati okrog sedemdeset referatov. Organizirajo ga nekatere italijanske fakultete, svojo podporo pa so tej pobudi nudile razne krajevne, vsedržavne in mednarodne ustanove.

Prizor iz igre »Bogataška norost«

Janko Jež

SPOMINI (8)

(Ob 50-letnici kapitulacije italijanske fašistične armade v Sloveniji)

Ko smo za trenutek stopili iz goščave na lepo ožarjeno planoto, s katero je spet bilo videti Bohinjsko jezero, sta se dvojčka začela loviti in sta se za trenutek oddaljila od steze. Pred seboj sem tedaj videl na tleh rumeno — črno — siv trak, ki je vijugasto prečkal stezo. Opazil sem nekaj mladih gadičev, ki so si ubogljivo sledili drug drugemu in se spet izgubljali v travi. Pa koga so ubogali? Seveda, staro, ki je nanje pazila in prav gotovo bila pripravljena na napad. Zaletel sem se in se v dolgem skoku oddaljil od idiličnega planinskega prizora. Fanta sem opozoril, naj pazita na kače. Nisem pa jima seveda nič povedal o svojem nedavnem srečanju z njimi. Že v Poštojni, ko sem počitnikoval pri stricu Žaberju, so me naučili, naj se varujem pred plazečo golaznijo, ki zna biti zelo nevarna. Pa tudi mama mi je svoj čas pravila, kako je ona nekega dne, ko se je vračala iz šole domov, zagledala na tleh lep pisan trak in ga dvignila. Začel se je zvijati in sikati. Spustila ga je na tla in prestrašena zbežala domov. Tudi ona me je posvarila, naj se kač ogibljem, posebno v prosti naravi, kamor pa v nobenem primeru ne smem zahajati bos. Taka svarila sem vedno slišal pred odhodom na počitnice v Poštojni.

Na Vogel sem se kasneje še večkrat vrnil sam in v družbi. Če gledaš s planinskega doma na jezero, se ti zdi, da to leži precej previsno pod tabo, tako da se moraš močno nagniti, da ga vidiš. Tedaj je že delovala sodobna žičnica s kabinami. Ves vrh so prepletale manjše vzpenjače za smučarje, ki pa so poleti mirovale. Nekoč sem se s prijateljem iz Rima, ravnateljem Attilijem Budrovichem povzpел do pravega vrha in od tam zagledal v daljavi morje. Pravijo, da je Vogel najlepši pozimi. Od tedaj me prav nič ne mika pozimi v planine. Ne znam smučati, zato raje čepim doma na toplem.

Z dvojčkoma Battelino smo napravili še en zahtevni izlet: podali smo se k Sedmerim triglavskim jezerom. Izbrali pa smo napačno pot. Namesto da bi se povzpeli po poti nad slapom Savice, smo jo ubrali navzgor po Komarči. To je drzna tura celo za izvežbane planince. Tega sem se zavedel prepozno, sicer bi se takoj v začetku vrnil v dolino. Odgovoren sem bil za dve mladi življenji, pa tudi zase sem odgovarjal, kajti v Ljubljani so me čakali ljudje, ki so me imeli radi. Steza je bila izpeljana v ostrih zavojih navzgor. Zato je bilo nujno, da si se skoraj plazil in pazil na vsak korak. Fanta sta hodila kot skalar in nista pokazala nobene bojazni. Ko smo bili na vrhu, smo nadaljevali pot samo do prvega jezera, ki se je v poletni soparici zdel kot zgolj nepri-vlačna mlakuža. Ker mi je neki turist povedal, da je steza nad slapom Savice prav tako zahtevna kot Komarča, sem se odločil, da se vrnem v dolino spet po Komarči, ki sem jo že poznal zaradi jutranjega vzpona. Zdaj sem bil jaz spredaj, da sem s počasnejšim korakom silil oba fanta k previdnosti. Za srečo nismo imeli s seboj nahrbtnikov. Vso prtljago smo si razdelili in nosili v majhnih ročnih torbicah, ki so se izkazale kot zelo pripravne.

Ker je pot zelo strma, se je planincem, ki so se po njej vračali k jezeru, že večkrat pripetila nesreča. Če jim je spodletelo zaradi kamenja, če so prehi-

Športni uspeh, promocija, tiha asimilacija

Zadnja leta smo priča pravi revoluciji v športu. Manj »kvotirane« države segajo vedno bolj pogosto po višjih, če že ne najvišjih odličjih. Eden od teh športov, v katerem se to načelo vse bolj uveljavlja, je nogomet. Po dolgih letih absolutnega monopola nekaterih reprezentanc prihaja do uveljavitve takomenovanega »revnega« nogometa. Dovolj zgovorni so npr. nastopi afriških ekip, kot sta Kamerun in Nigerija na svetovnih prvenstvih v zadnjih letih. Med te primere spadata tudi nedavna nastopa slovenske reprezentance proti Italiji, ko so »bogatejši« sosede priznali, da je bilo izenačenje prevelika nagrada za njihovo moštvo, ali pa remi med ljubljansko Olimpijo in Eintrachom iz Frankfurta.

Na najbolj sprecializiranem in znanem italijanskem športnem časopisu »La Gazzetta dello Sport« sem opazil, da so celo teden dni in več po tekmi časnikarji uporabili besede kot »sindrome slovena« (slovenski sindrom) in da so na kratko opisali zadnje blede nastope nekaterih italijanskih ekip v evropskih pokalih. Matjažu Florjančiču (slovenski napadalec prvotnega Cremonese) so v uvodu ene najbolj popularnih televizijskih oddaj o nogometu, »Dome-

nica Sprint«, namenili laskave besede v zvezi z njegovim dobrim nastopom, kronanim z dvema goloma proti Napoliju, s poudarkom, da je Slovenec. To je torej dokaz, da so športni uspehi izredno važni v promociji novonastale države, kot je Slovenija.

Važni so seveda tudi za našo stvarnost. Dober rezultat pomeni v nekaterih primerih mnogo več kot vsa prizadevanja, da ljudi informiramo, da na tem koščku zemlje živimo mi, zamejski Slovenci.

Ko sem že pri tem, ne morem mimo problema, ki je s tem v zvezi navidezno nepomemben, a je v resnici močno povezan. Sprašujem se, kako lahko izkoristimo športne uspehe za promocijo, ko

pa imamo po naših ekipah vedno več italijanskih igralcev. Nič hudega, bi lahko mirno rekli, kvečjemu lep dokaz, da se da skupaj z italijanskimi sovrstniki živeti v sožitju. To pa nas ne sme zavesti, ker imajo namreč nekatera društva vedno več italijanskih igralcev; ne samo to, tudi trenerji in odborniki so Italijani. Izgovor, da ni dovolj slovenskih igralcev in ljudi, ki bi se potrudili in bi sledili ekipi izven igrišča, ne more zadoštevati, kvečjemu nas mora stremeti in prisiliti v razmišljanje, ali morda nismo preveč ambiciozni, da imamo več športnih uspehov, ko bi si jih sicer zaslužili oz. kot so naše realne zmogljivosti. Da število otrok in torej tudi športnikov upada, je dejstvo, zaradi ka-

tere smo prisiljeni priti do kompromisa, da v slovenski ekipi igra Italijan. To pa za bodoče ne more biti sprejemljiva rešitev, kajti nevarnost je, da bomo v bodoče imeli slovenske ekipe, za katere bodo igrali samo nekateri Slovenci poleg ostalih Italijanov.

Pisanje me je mogoče zavedlo malo predaleč: toda, če sem vesel in ponosen na športne uspehe v matici, ki so tudi odlična reklama zanj, pa ne morem biti enako ponosen na uspehe našega zamejskega športa, ker so perspektive za bodočnost, vsaj pri nekaterih, usmerjene v neke vrste tiho asimilacijo, za katero se morda sploh ne zavedamo, kakšne posledice bi lahko imela.

Gorazd Bajc

ZDRUŽENJE CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV GORICA
vabi na

KONCERT NABOŽNE GLASBE

Nastopil bo zbor Jacobus Gallus iz Trsta, ki bo pod vodstvom Janka Bana izvajal gregorijanski, protestantski in glagolski koral, mladostne skladbe Marija Kogoja ter slovenske in furlanske ljudske pesmi v priredbi P. Merkuja, O. Dipiazza, G.F. Ghedinija in U. Vrabca.

Koncert bo v župnijski cerkvi v Štandrežu v nedeljo, 25. septembra 1994, s pričetkom ob 17. uri.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST«
Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954,
štev. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar,
Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni
in odgovorni urednik), Miro Oppelt,
Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij
Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst,
tel. 040/772151.

Član Zdrúženje periodičnega
tiska v Italiji

tro stopili ali če so se nepazljivo sklonili, jih je nahrbtnik prevagal, izgubili so ravnotežje in se večinoma hudo poškodovali, v kolikor sploh niso na Komarči izgubili življenja. To se je prav v tedanjem času zgodilo mlademu profesorju prirodozlovne fakultete Jesenku, ki se mu je na povratku na Komarči zataknilo, ga je nahrbtnik spravil z ravnovesja, zaradi česar je nekaj sto metrov nižje obležal mrtev. To je bila velika izguba za slovensko znanost. Umrli profesor je s posebnim križanjem pridobil novo vrsto pšenice, ki se je odlikovala po trpežnosti in donosnosti. Pravili so ji slovenska pšenica in je postala konkurenčna celo italijanski, ki je veljala za boljšo.

Seveda smo se podnevi večinoma kopali oziroma smo kopeli izmenjavali s sprehodi. Mitja in Božo sta bila dobra plavalca. Redno sta se kopala v tivolskem plavalnem bazenu ali pa v Koleziji na Ljubljani. Z očetom sta se hodila kopat v Savo, ki pa je bila mrzla in nevarna. Fanta sta se v jezeru spuščala daleč od brega, jaz pa sem tičal v nizki vodi, kajti nikdar nisem pozabil, da bi bil v Trstu skoraj utonil zaradi krča v nogi.

Pri mizi smo imeli kot sosedo mlado trgovko s pleteninami. Trgovino je imela v Židovski ulici v Ljubljani. Nekega lepega večera nas je povabila na izlet s čolnom po jezeru. Fanta nista bila nič kaj navdušena. Gospa ali gospodična mi je rekla, naj dvojčka spravim spat, saj me ne bi pogrešala. Premislil sem zadevo in si dejal: »Fant, bodi pameten! Lahko nastane kaka nevihta, vihar, orkan, tajfun in kaj boš imel od tega? Pojdi raje tudi ti spat!« Gospe ali gospodični sem se opravičil. Nismo več govorili o večernih izletih s čolnom po Bohinjskem jezeru. Sploh nisem nikdar več doživel takšne ujme, kakršna mi je grozila tisti večer.

Ostalo mi je delo v Blasnikovi tiskarni. Prav tako sem ohranil »dobro« inštrukcijo oziroma mesto domačega učitelja pri družini Gruden, ki mi ga je priskrbel prijatelj Sancin. Njegov oče je bil učitelj v Trstu. Poročil je eno od sester imovite in ugledne tržaške družine Železnikovih. Po prvi svetovni vojni so se Sancinovi preselili v Ljubljano. Kupili so veliko stavbo z zemljiščem v Linhartovi ulici, to je med Sv. Krištofom in Žalami. Stavba je bila dotlej last učiteljskega društva in sedež Učiteljske tiskarne. Medtem se je naselil v Ljubljani znani trgovec s kavo Gruden. Uvažal je iz Brazilije v Trst cele tovarne ladje, obložene s surovo kavo. Posledice svetovne gospodarske krize leta 1929 so se čutile tudi v Trstu, posebno v trgovini s kavo. Gruden je čakal iz Brazilije običajno pošiljko kave. Brž ko je ta prišla, je naročil novo. Medtem so ce-

ne kave na svetovnem trgu zelo padle. Trgovec Gruden je doživel polom. Kar je mogel rešiti, je vložil v industrijo z rižem, ki jo je ustanovil v Ljubljani skupaj s Sancinovim očetom. Ta je v družbo vložil kot delež potrebno vsoto in stavbo. Rižarna je dobro uspevala. Odprli so podružnico v Beogradu. Rižarna je krila skoraj polovico potrebe jugoslovanskega trga. Ker je Sancinov oče hudo zbolel, je imenoval za prokuratorja in svojega zastopnika v podjetju sina Borisa. Ta je kmalu nato diplomiral na zagrebški univerzi iz ekonomije in prevzel nase veliko breme. Večkrat je potoval v Beograd in Milan, doma pa se je v glavnem zanimal za upravo. Družabnik Gruden pa je skrbel za delo v Rižarni.

Gruden je bil poročen z lepo, črnelaso in elegantno Tržačanko. Imela sta dve hčeri, starejšo Noro ali Noretto in mlajšo Daisy. Starejša je bila po zunanjosti cela mama, mlajša pa se je vrgla po očetu. Kot oče je bila plavalasa in kot on je bila mirna in prikupna. Nista obiskovali javnih osnovnih šol v Ljubljani, ker nista znali slovensko. Na poziv občinskega šolskega urada je oče odgovoril, da bo sam poskrbel za njuno osnovnošolsko izobrazbo. Na Sancinovo priporočilo so Grudnovi najeli mene za domačega učitelja. Z Daisy sem začel s snovjo prvega razreda, z Noretto pa četrtega, ker se je medtem učila z materjo. Z obema sem v enem letu predelal snov dveh razredov. Noretta je že ob koncu leta polagala zaključni osnovnošolski izpit v Trstu, Daisy pa šele po drugem. Obe sta izdelali. Seveda sta se z menoj učili tudi slovensščine. Prav tako tudi njuna mati.

Srednješolski pouk z Noretto in Daisy je bil zame zahtevnejši. Moral sem se temeljito pripravljati. Z Daisy sem nadaljeval s počasnejšim tempom, z Noretto pa je šlo hitreje. Dekleti sta precej dobro znali tudi slovensko, materi pa je bilo dovolj, da je razumela, ko je brala slovenske tekste in poslušala slovenske radijske oddaje. Za silo se je znašla tudi pri nakupih v mestu.

Po izbruhu vojne smo se redkeje videli. Obe dekleti sta opravili na privatnih srednjih šolah zaključne izpite. Daisy se je ustavila pri maturi, Noretta pa je nadaljevala študij na visoki šoli za tolmače v Rimu. Po koncu vojne se je družina preselila najprej v Varese, nato pa v Rim. Daisy je tu spoznala ameriškega častnika italijanskega porekla. Poročila sta se in preselila v ZDA. Po enem letu sta prišla na obisk v Rim. Nekega večera je bila Daisy z družino namenjena v rimsko opero. Taksi jih je pripeljal v bližino opernega trga. Ko je Daisy prečkala trg, jo je nedisciplinirani avtomobilist povozil do smrti.

(Dalje)